

Dugsiga Hoose ee Southville

PSHE (Siyaasadda Shakhsiga, Bulshada, Caafimaadka, Dhaqaalaha) Siyaasadda

Waxaa ka mid ah Xiriirka Waxbarashada, Waxbarashada Caafimaadka iyo Xiriirka iyo Barashada Jinsiga

Siyaasadda waxaa qoray:	Hayley Hayes (Hogaanka PSHE); Andy Bowman (Macalinka madaxa); Jigsaw	
Ansixiyey by Governing Body:	19.11.24	
Taariikhda dib u eegista mustaqbalka:	Nofeembar 2025	
Saxiixay: (Macalin)		Taariikhda: 19.11.24
Saxiixay: (Chair of Governors)		Taariikhda: 19.11.24

Mawduucyada

1. Ujeedooyinka	3
2-Sharci dejinta iyo hanuunka	3
3. Ururka iyo qorshaynta	5
Maxaan barnaa marka, yaase bara?	5
Khayraadka	6
Qiimaynta	6
Tababaro iyo taageero loo qabto shaqaalaha	6
4. Statuory Xiriirka Waxbarashada iyo Waxbarashada Caafimaadka	7
Adeegsiga Jigsaw si loo gaarsiiyo Xiriirka iyo Waxbarashada Caafimaadka	7
Xiriirka Waxbarashada	8
Waxbarashada Caafimaadka (EE)	8
5. Xiriirka iyo Barbaarinta Galmada (RSE)	9
La shaqeynta waalidiinta iyo dadka kale ee xannisanaya	9
Gaarsiinta	10
RSE iyo waajibaadka qaanuulka ah ee dugsiga	10
6. Ka-qayb-galka	10
U dir	10
Caruurta lagu daryeelayo iyo Caruurta Horay loo Xanaaneeyay (PLAC)	11
LGBTQ+	11
7. Doorarka iyo masuuliyadaha	11
Kooxda hogaaminta sare (SLT)	11
Isku-duwaha PSHE iyo kulka Healthy Living	11
Shaqaalaha baridda	12
Shaqaale aan waxbaridda la baraynin	12
Guddoomiyeyaasha	12
Kalkaalisada caafimaadka ee iskuulka	12
Waalidiinta iyo daryeelayaasha	12
Carruurta	12
8. Links siyaasadaha kale iyo goobaha manhajka	13
9. Dib-u-eegida Siyaasadda	13
Kormeerka iyo Review	13
Faafinta	13
Lifaaqa 1	14
Lifaaqa 2	21
Lifaaqa 3	21
Lifaaqa 4	22

1. Ujeedooyinka

Our manhajka PSHE ujeedadiisu tahay in:

- In la siiyo caruurta aqoonta, garashada, habdhaqanka, qiyamka iyo xirfada ay u baahan yihiin si ay u gaaraan awoodooda shaqsi ahaan iyo bulshada dhexdeeda.
- Ku dhiirigeli in ay carruurta ka qayb qaataan hawlo iyo waayo-aragnimo ballaaran oo ka baxsan manhajka waxbarashada, iyadoo wax si buuxda wax uga taraysa nolosha dugsiga iyo bulshadooda. Markay sidaas sameeyaan waxay bartaan in ay gartaan qiimahooda, dadka kalena si wanaagsan ula shaqeeyaan si ay mas'uul uga noqdaan waxbarashadooda.
- Ka caawi ilmaha in ay ka feejiyaan waayo-aragnimadooda oo ay fahmaan sida ay u horumarayaan qof ahaan iyo bulsho ahaanba, wax ka qabaddkooda wax badan oo ka mid ah arrimaha ruuxiga ah, akhlaaqda, bulshada iyo dhaqanka ee qaybta ka ah koritaanka.
- Kor u qaadda garashada iyo ixtiraamka aan u hayno dadkeena wadaaga ah, kala duwanaanshaheena iyo kala duwanaanshaheena.
- In la horumariyo xirfadaha bulsho ee ilmaha iyo fahamka xiriirka caafimaadka leh, awoodna u siiya in ay sameeyaan waxa ammaan ah, fulinta xiriirka muhiimka u ah nolosha iyo waxbarashada.
- Sii dhammaan carruurta fursad ay kula kulmaan barnaamijka Xiriirka iyo Barbaarinta Galmada (RSE) heer ku habboon da'dooda iyo horumarka jirkooda oo leh faa'iidooyin kala duduwan haddii loo baahdo.

Manhajkeena wuxuu taageeri doonaa horumarinta xirfadaha, habdhaqanka, qiyamka iyo habdhaqanka, awood u siineysa ardayda inay:

- Lahaansho ujeedo
- Qiimee isga iyo dadka kale
- Xiriirka xiriirka
- Samee oo wax ka qabo go'aanada xog-galka ah
- Si wax ku ool ah ula xiriir
- La shaqeeyso dadka kale
- Ka jawaabaan si ay u caqabad
- Waa inaad lammaane firfircoon ku noqoto waxbarashadiisa
- Noqo muwaadin firfircoon bulshada deegaanka
- Sahaminta arrimaha la xiriira ku noolaanshaha bulshada dimuqraadiga ah
- Noqo qof caafimaad qaba oo ay buuxisay

2-Sharci dejinta iyo hanuunka

Dhammaan dugsiyada waa in ay bixiyaan manhaj waxbarasho oo si baahiya oo guud ahaan ku dhisan, isku dheellitiran, isla markaana buuxiya baahida ardayda oo dhan. Sida ku cad qaybta 78 ee Xeerka Waxbarashada 2002 iyo Xeerka Academies 2010, manhajka PSHE a:

- Wuxuu kor u qaadaa horumarka ruuxiga ah, akhlaaqda, dhaqan- ahaaneed, maskaxda iyo jir ahaaneed ee ardayda dugsiga iyo waxbarashadaba, iyo guud ahaan bulshadaba, iyo
- Wuxuu diyaariyaa ardayda dugsiga dhigata fursadaha, mas'uuliyadaha iyo waayo-aragnimada noloshiisa dambe.

Siyaasaddeena PSHE waxaa lagu wargeliyay tilmaamaha DfE ee hadda jira:

- **In carruurta la ilaaliyo waxbarashada la ilaaliyo** (hagista sharciga ah)
<https://www.gov.uk/government/publications/keeping-children-safe-in-education-2>
- **Bulshooyinka Dugsiyada Ixtiraamka leh: Dib-u-eegista Self-review and Signposting Tool** (aalad lagu taageerayo hab iskuul oo dhan kaas oo kor u qaadaya ixtiraamka iyo edbinta, oo ay ku jiraan waajibaadka ka hortagga)
<https://educateagainsthate.com/resources/respectful-school-communities-self-review-signposting-tool-2/>
- **Hab-dhaqanka iyo Asluubta Dugsiyada** (talo loogu talagalay dugsiyada, oo ay ku jiraan talooyinka habdhaqanka ku haboon ee ardayda dhexdooda)
<https://www.gov.uk/government/publications/behaviour-and-discipline-in-schools>
- **Xeerka sinnaanta 2010 iyo dugsiyada**
<http://www.education.gov.uk/aboutdfe/advice/f00215460/equality-act-2010-departmental-advice>
- **Waxbarashada Xiriirka, Xiriirka iyo Barbaarinta Galmada (RSE) iyo Barbaarinta Caafimaadka (2019)** (hagidda qaanuurka ah)
https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/908013/Relationships_Education_Relationships_and_Sex_Education_RSE_and_Health_Education.pdf
- **DIR code-ka ku dhaqan: 0 ilaa 25 sano** (hanuun sharci ah)
https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/398815/SEND_Code_of_Practice_January_2015.pdf
- **Caafimaadka Maskaxda iyo Habdhaqanka Dugsiyada (2018)** (talooyinka dugsiyada)
https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/755135/Mental_health_and_behaviour_in_schools_.pdf
- **Ka Hortagga iyo Wax ka Qabashada Dhibaataaynta (2017)** (Talooyinka Dugsiyada, oo ay ku jiraan talooyinka Internetka)
<http://www.education.gov.uk/aboutdfe/advice/f0076899/preventing-and-tackling-bullying>
- **Dagaalka galmada iyo kufsiga galmada ee u dhexeeya carruurta ku jirta iskuullada** (talo loogu talagalay iskuulaadka)
<https://www.gov.uk/government/publications/sexual-violence-and-sexual-harassment-between-children-in-schools-and-colleges>
- **Talo iyo tusaaleyn ku saabsan ka-hortagga sinaanta iyo xuquuqul insaanka** (waxey talo ka bixisaa ka-hortagga takoorka dhinacyo kala gedisan oo kala duwan)
<https://www.equalityhumanrights.com/en/advice-and-guidance>
- **Horumarinta Qiyamka Aasaasiga ah ee Ingiriiska oo qayb ka ah SMSC ee dugsiyada (2014)** (Hagitaan loogu talagalay dugsiyada la hayo ee kor u qaadaya qiyamka asaasiga ah ee Muhiimka ah ee Ingiriiska oo qayb ka ah ruuxiga ah, akhlaaqda, bulshada iyo dhaqanka (SMSC)
https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/380595/SMSC_Guidance_Maintained_Schools.pdf

Tani waxay sidoo kale taageeraysaa dhinacyada "Horumarinta Shaqsiga" iyo "Dabeecadaha iyo Dabeecadaha" ee looga baahan yahay Qaab-dhismeedka Kormeerka Eedda, iyo sidoo kale si weyn uga qayb qaadata Waajibaadka Ilaalinta iyo Sinnaanta ee Dugsiga, Ajendaha Dawladda ee British Values iyo SMSC (Fursadaha Horumarineed ee Ruuxa, Moralka, Bulshada, Bulshada, Dhaqanka) ee la siiyo carruurteena.

3. Ururka iyo qorshaynta

Maxaan barnaa marka, yaase bara?

Habka iskuulka oo dhan

Dugsiga Hoose ee Southville, waxaan ku bari jirnaa Shaqsiyeed, Waxbarashada Bulshada, Caafimaadka oo ah hab dugsi oo dhan ah oo lagu fahmo horumarinta carruurta sida dad ahaan, sababtoo ah waxaan aaminsannahay in tani ay sidoo kale taageerto kartidooda waxbarasho.

Qorsheynta iyo kheyraadka aan ka helno qorshaha shaqada Jigsaw. Jigsaw waxay daboolaysaa dhammaan dhinacyada PSHE marxaladda aasaasiga ah oo ay ka mid yihiin Xiriirka sharci iyo Waxbarashada Caafimaadka. Shaxda hoose waxay siinaysaa mawduuca waxbarasho ee mid kasta oo ka mid ah lixda Xujo (unugyada) kuwanna waxaa lagu baraa iskuulka oo dhan; waxbarashadu sanad walba waxay sii dhiirri-gelisaa islamarkaasna sii ballaartaa.

Mudada	Xujo (Unit)	Mawduuca
Dayrta 1:	Being Me in My World	Waxaa ka mid ah fahamka aqoonsigayga gaarka ah iyo sida aan fasalka ugu haboonahay, iskuulka iyo bulshada caalamka. Jigjiga Charter la aasaasay.
Dayrta 2:	farqiga Celebrating	Waxaa ka mid ah ka hortagga cabudhinta (cabudhinta internetka iyo homophobic waxaa ka mid ah) iyo fahamka
Marka 1:	Riyooyinka iyo Himilooyinka	Waxaa ka mid ah yool-dejinta, hiigsiga, yaan rabaa in aan noqdo iyo waxa aan jeclaan lahaa in aan shaqo u qabto iyo in aan bulshada wax ku darsado
Marka 2:	Healthy Me	Waxaa ka mid ah daroogada iyo waxbarashada aalkolada, isku-kalsoonaan iyo kalsooni iyo sidoo kale hab nololeed caafimaad leh, hurdo, nafaqo, nasasho iyo jimicsi
Xagaaga 1:	Xiriirka	Waxaa ka mid ah is fahamka saaxiibtinimada, qoyska iyo xidhiidhada kale, xallinta khilaafaadka iyo xirfadaha isgaarsiinta, gabood-gabasho iyo lumis
Xagaaga 2:	Me beddelo	Waxaa ka mid ah Xiriirka iyo Waxbarashada Galmada ee macnaha la tacaalidda positively isbedelka

Dugsiga Hoose ee Southville waxaan u qoondeynaa ugu yaraan 45 daqiiqo PSHE toddobaad kasta si aan u baro PSHE aqoonta iyo xirfadaha hab horumarsan oo da'doodu ku haboon tahay. Macallimiinta fasalada waxey casharada todobaadka u gudbiyaan fasalada ay iyagu leeyihiin.

Casharradan cadcad waxaa lagu darayaa, dib loogu xoojinayaa, laguna kordhinayaa manhajka ballaaran iyo nolosha dugsiga:

- Madasha, oo ay ku jiraan fursado cibaado wadareed oo ay la leeyihiin martida diimaha kala duwan, oo aan iimaan lahayn
- Waqtiga Circle
- Dhacdooyinka iyo xafladaha, sida Bisha Taariikhda Madowga, Toddobaadka Ka hortagga Cabudhinta iyo Maalinta Dimuqraadiyadda
- Filashooyinka fasalka ee anshaxa ee ku saleysan Axdiga Waxbarashada Jigsaw
- Nidaamyada abaalmarinta mahadda iyo abaalgudka
- Golaha Dugsiga
- Iyada oo laga gaarayo xiriirka loo marayo carruurta, dadka waaweyn iyo dadka waaweyn ee iskuulka oo dhan. Waxaan ujeednaa in aan 'ku noolaano' waxa la barto oo aan ku dabaqno xaaladaha maalin-maalmeedka ee bulshada dugsiga.
- Waxa intaa dheer waxa kor ku xusan, barnaamijka Zones of Regulation programme iyo khayraadka *ayaa loo isticmaali karaa* halka loo malaynayo in ay ku haboon tahay shaqaalaha, si loo taageero ardayda inay wax akhris-qoraaleed dareenka, xiriirka iyo isdhexgalka bulshada sanadka oo dhan.

Khayraadka

Macallimiinta oo barnaamijka Jig-wadaw ku taageeraya barnaamijka Jig-wadayaal ay ku taageerayaan u adeegsadaan agabkaas oo ay ku taageerayaan barashadooda. Kuwaas waxaa lagu dari karaa khayraad meelo kale laga helayo.

Si loo xaqiijiyo isku xirnaanta guud ahaan dugsiga iyo si loo abuuro jawi waxbarasho oo ammaan ah, awoodna siineysa, taageerona leh, dhammaan fasalada waxay leeyihiin kuwa soo socda:

- Xeerar/filasho fasal ah oo la soo bandhigay, iyadoo lagu saleeyey qayb ahaanba filashadii laga filayay barnaamijkii Jig-wadaw.
- Jigsaw Charter ayaa lagu soo bandhigay.
- Sanduuqa 'chatbox', oo ay caruurtu ugu tagi karaan qoraalka macallinkooda. Macallimiintu waxay hubiyaan maalin-maalmeedkan, isla markaana si degdeg ah uga jawaabaan arrimaha ka dhasha faallooyinka xaasaasiga ah ee degdeg ah.

Qiimaynta

Is-qiimeynta carruurta waxaa loo dhisay qayb kasta oo Jigsaw ka mid ah. Caruurtu waxay qiimayn doonaan horumarkooda ka soo horjeeda natiiyooyinka muhiimka ah dhamaadka unug kasta. Macallimiintu waxay sameyn doonaan qiimeyn rasmi ah oo joogto ah taas oo qayb ka ah wareegga qiimeynta-qorshaha-sameynta-dib-u-eegista. Waxay sidoo kale dhammaystiri doonaan muddada sanadka ah, iyagoo qiimaynaya in carruurtu leeyihiin iyo in kale, haddii ayna buuxin filashooyinka da'da la xiriirta sida ku cad barnaamijka Jigsaw.

Tababaro iyo taageero loo qabto shaqaalaha

Dhammaan shaqaalaha waxay ka faa'iideystaan tababarka PHSE si kor loogu qaado xirfadahooda bixinta PSHE. Fursado waxaa la siiyaa shaqaalaha si ay u aqoonsadaan baahiyaha tababar ee shakhsi ahaaneed ee ku saleysan sanadlaha iyadoo taageero suurtagal ah oo la xiriira la siiyo, inta badan iyada oo loo marayo kulamada shaqaalaha iyo meelaha ay khuseyso, iyadoo la sawirayo khibradaha shaqaalaha iyo/ama hay'ado kala duwan oo dibadda ah.

4. Xiriirka sharci darada ah Waxbarashada iyo Waxbarashada Caafimaadka

"The Xiriirka Waxbarashada, Xiriirka iyo Waxbarashada Galmada iyo Waxbarashada Caafimaadka (England) Xeerarka 2019, oo lagu sameeyay sida ku xusan qaybaha 34 iyo 35 ee Xeerka Shaqada Carruurta iyo Bulshada 2017, waxay ka dhigayaan Qasab ah Xiriirka Waxbarashada dhammaan ardayda hesha waxbarashada aasaasiga ah ... Waxay sidoo kale dugsiga oo dhan ka dhigaan waajibka waxbarashada caafimaadka marka laga reebo kuwa madaxa bannaan."

Hagidda DfE p.8

"Carruurta iyo dhallinyarada maanta waxay ku korayaan adduunyo aad u adag oo noloshoodana ku noolaanaya si aan xad lahayn oo ay ku jiraan iyo khadka ka baxsan. Tani waxay soo bandhigtaa fursado badan oo wanaagsan oo xiiso leh, laakiin sidoo kale caqabado iyo khatar ayay leedahay. Carruurta iyo dhallinyaradu waxay u baahan yihiin inay bartaan hab nabadgelyo iyo caafimaad leh, iyo sida ay ugu maarayn karaan nolosha aqooneedkooda, shakhsiyadeed iyo kuwa bulshoba si toogan."

"Tani waa sababta aan uga dhignay Xiriirka qasabka Waxbarashada dhammaan dugsiyada hoose dhexe ee England... iyo sidoo kale sameynta Waxbarashada Caafimaadka khasab ku ah dhammaan dugsiyada ay dowladdu maalgeliso."

"Dugsiyada hoose dhexe, waxaan dooneynaa in maadooyinka ay meel dhigaan dhismayaasha muhiimka ah ee guryaha caafimaad qabka leh, xiriirka ixtiraamka leh, oo diiradda saaraya qoyska iyo saaxiibtinimada, dhammaan mawduucyada, oo ay ku jiraan internetka. Tani waxay dhinac fadhiisan doontaa fahamka aasaasiga u ah sida loo barbaarsan karo sida loo caafimaad-qabo."

"Maadooyinkan waxay ka dhigan yihiin fursad aad u weyn oo ay carruurteena iyo dhallinyaradeenna ka caawiyaan horumarka. Aqoonta iyo astaamada ay heleen waxay taageeri doonaan nafsaddooda, iyo kuwa kaleba in ay helaan wanaagga iyo tabarta ay helaan, waxayna dhallinyarada ka saacdi doonaan inay noqdaan dad waaweyn oo ku guuleysta oo ku guuleysta bulshada oo wax ku biirinaya."

Xoghayaha Dibadda Hordhac Hagidda DfE 2019 p.4-5

"Iskuulladu waxay xor u yihiin inay go'aamiyaan sida loo gudbin karo waxyaabaha ku qoran hagitaankii DfE ee 2019 ayadoo la eegayo manhaj waxbarasho ballaaran oo dheellitiran. Waxbaridda wax ku ool ah ee maadooyinkan waxay xaqiijineysaa in aqoonta aasaasiga ah lagu jebiyo unugyada tirada la maarayn karo oo si cad loogu sheego ardayda, si taxaddar leh oo isku xiga, barnaamijka casharada oo la qorsheeyay gudahood."

Hagidda DfE p.8

"Dhammaan dugsiyada waa inay dejiyaan siyaasad qoraal ah oo loogu talagalay Xiriirka Waxbarashada iyo RSE."

Tilmaamaha DfE p.11

Adeegsiga Jigsaw si loo gaarsiiyo Xiriirka iyo Waxbarashada Caafimaadka

Waxaan ku dareynaa Xiriirka sharciyeed iyo Waxbarashada Caafimaadka gudahood barnaamijka PSHE oo dhan dugsiga. Sidaas darteed qoraalkan waxaa bari doona macalimiinta fasalka ee casharradooda PSHE.

Si aan u xaqiijinno horumarka iyo manhajka muquuninta muquuninta, waxaannu u adeegsanaa Jigsaw habka feejignaanta leh ee PSHE, annagoo ah barnaamijkeenna

waxbarasho iyo waxbarasho ee aan dooranay oo aan ku haboonayno baahida carruurteena. Dokumentiga khariidadda: Jigsaw 3-11 iyo Xiriirka sharcigu dhigayo iyo Caafimaadka Waxbarashada (Lifaaqa 2) ayaa muujinaya sida saxda ah ee uu barnaamijka u buuxinayo shuruudaha Xiriirka iyo Waxbarashada Caafimaadka ee sharcigu dhigayo.

Siyaasadda cusboonaysiinta barnaamijkaan ayaa hubineysa in aan mar walba adeegsano agabka ugu badan ee wax barista iyo in macalimiinteenna ay si fiican u taageeraan.

Xiriirka Waxbarashada

Maxay DFE ku hagsaa shuruudaha sharci ee Xiriirka Waxbarashada waxay ka rajeyneysaa in carruurta ay ogaadaan xilliga ay kasoo baxaan dugsiga hoose?

Xiriirka Waxbarashada dugsiyada hoose waxay dabooli doontaa 'Qoysaska iyo dadka i xannaaneeya', 'Daryeelida saaxiibtinimada', 'Xiriirka ixtiraamka leh', 'Xiriirka Online', iyo 'In la ahaado ammaan'.

Natiijooyinka la filayo in mid kasta oo ka mid ah waxyaabahan waxaa laga heli karaa lifaaqa 1. Sida uu Barnaamijka Jigsaw u daboolayo arrimahan waxaa lagu sharaxay dukumintiga khariidadda: Jigsaw 3-11 iyo Xiriirka Sharciyeed iyo Waxbarashada Caafimaadka (Lifaaqa 2).

Waxaan baraynaa in xiriirka caafimaad iyo farxadeed uu yahay kuwa ku dhisan kalsooni, ixtiraam iyo oggolaansho. Waxaa muhiim ah in loo sharxo in iyada oo Xujada Xiriirka (cutub) ee Jigsaw ay daboolan tahay inta badan Waxbarashada Xiriirka Sharciyeed, natiijooyinka qaarkood ayaa sidoo kale lagu baraa meelo kale oo Jigsaw ah tusaale. Xafladda Kala-duwanaanta Dabbaaldega ayaa ka caawisa carruurta inay qiimeeyaan inay jiraan noocyo badan oo ka mid ah qaab-dhismeedka qoyska iyo in mid kastaaba uu muhiim u yahay carruurta ku lug leh. Habka loo dhan yahay wuxuu hubinayaa in waxbarashada dib loo xoojinayo sanadka iyo guud ahaan manhajka waxbarashada.

Waxbarashada Caafimaadka (EE)

Maxay DFE ku hagsaa shuruudaha sharciga ah ee Waxbarashada Caafimaadka, oo ka rajeynaya in carruurta ay ogaadaan xilliga ay ka baxayaan dugsiga hoose?

Waxbarashada Caafimaad ee Dugsiyada Hoose waxay dabooli doontaa 'Fayoqabka Maskaxda', 'Badqabka Internetka iyo waxyeelada', Caafimaadka jirka iyo jir-qabsiga', Cunno caafimaad oo caafimaad leh', 'Daroogooyinka, Aalkolada iyo Tubaakada', 'Caafimaadka iyo ka Hortagga', 'Gargaarka Aasaasiga ah ee Aasaasiga ah', 'Beddelidda Jirka Qaangaarka ah'.

Natiijooyinka la filayo in mid kasta oo ka mid ah waxyaabahan waxaa laga heli karaa lifaaqa 1. Sida uu Barnaamijka Jigsaw u daboolayo arrimahan waxaa lagu sharaxay dukumintiga khariidadda: Jigsaw 3-11 iyo Xiriirka Sharciyeed iyo Waxbarashada Caafimaadka (Lifaaqa 2).

Waxaa muhiim ah in sharaxaad laga bixiyo in iyada oo uu Jigsaw caafimaad qabo uu daboolayo inta badan waxbarashada caafimaadka ee sharci ahaan ku qoran, in natiijooyinka qaarkood meelo kale oo Jigsaw ah lagu baro, iyadoo la adeegsanayo axdiga Jigsaw, iyadoo la adeegsanayo axdiga Jig-Jigsaw, xirfadaha bulshadu cashar kasta ayaa lagu kordhiyaa iyada oo loo marayo howsha Connect Us, waxaana kor loo qaadayaa ixtiraamka iyada oo la adeegsanayo Axdiga Jigsaw.

Sidoo kale, barista carruurta ku saabsan qaan-gaarka ayaa hadda ah shuruud sharciyeysan oo ku dhex fadhiya qaybta Waxbarashada Caafimaadka ee tilmaamaha DfE

ee ku dhex jira 'Isbedelka jirka qaangaarka' ee isbedelaya, iyo Jigsaw tan waxaa lagu barayaa qayb ka mid ah Xujada Me Isbedelka (unit).

5. Xiriirka iyo Barbaarinta Galmada (RSE)

Tilmaamaha DfE ee 2019 wuxuu ku talinayaa in dhammaan dugsiyada hoose ee hoose 'ay leeyihiin barnaamijka barashada galmada oo loogu talo galay da'da iyo jirka iyo dareenka qaangaadhka ee ardayda'. (d.23)

Si kastaba ha ahaatee, 'Barbaarinta galmada ma aha mid khasab ku ah dugsiyada hoose ee hoose' (p. 23) iyo 'Waalidku waxay xaq u leeyihiin inay codsadaan in ilmahooda laga bixiyo qaar ka mid ah ama dhammaan barbaarinta galmada ee la bixiyo taas oo qayb ka ah Xiriirka sharcigu dhigayo iyo barbaarinta galmada.' (p. 17)

Iskuulka waa in lagu go'aamiyo waxyaabaha ku jira barashada galmada ee dugsiga hoose. Barbaarinta galmada 'waa in ay hubiyaan in wiilasha iyo gabdhaha labadaba ay u diyaargarooobaan isbeddelada ay dhalinyaradu keento iyo - iyada oo ka faa'iideysaneysa aqoonta wareegga nolosha aadanaha ee ku xusan man-u-qalliinka qaranka ee sayniska - sida ilmaha loo uureysan karo oo uu u dhasho '.

Dugsiga Hoose ee Southville waxaan ku qeexnaa Waxbarashada Galmada "fahamka taranka bini'aadamka".

Puberty waxaa la baraa sida shuruud sharciyeed ee Waxbarashada Caafimaadka iyo daboolaya Barnaamijkeena PSHE ee Jigsaw PSHE ee 'Isbedelka Me' Puzzle (unug), sidaa daraadeed waxaan ku soo gabagabeyneynaa Tilmaamaha DfE in barashada galmada ay ka kooban tahay taranka bini'aadamka. Si arrintan loo baro mawduuc cilmiyeed, lana ogaado in Sayniska Manhajka Qaranku u baahan yahay carruurta inay ogaadaan sida ay naasleydu u tarmaan, waxaan dooranay inaan arrintan ku barno manhajka cilmigayaga dhexdiisa, oo aan ku jirin PSHE ama Xiriirka iyo Barashada Jinsiga sida aan aaminsanahay in tani ay tahay mid ku habboon carruurteena.

Xuquuqda waalidka ee ay u leeyihiin in ay codsadaan in ilmahooda laga ceshado waa kaliya in ay khuseyso waxyaabaha ku hoos jira manhajka PSHE. Natiijooyinkan waxaa lagu muujiyay lifaaqa 3aad.

La shaqeynta waalidiinta iyo dadka kale ee xannisanaya

Dugsiga Hoose ee Southville waxaan ku raacsanahay in "Doorka waalidku ay ku leeyihiin horumarinta fahamka ubadkooda ee ku saabsan xiriirka uu muhiim yahay" (Hanuuninta DfE p.17). Waxaan si dhow ula shaqeynaa waalidiintayada iyo dadka xanaaneeya si loo hubiyo in ay yihiin dad wacan oo wargelin iyo kalsooni ku qabo manhajkayaga.

Shaqadan waxaa ka mid ah:

- * Wadatashi ku aaddan siyaasadda
- * Wadaagista kheyraadka loo adeegsan jiray in lagu baro RSE muddadaas ka hor inta aan la barin
- * Kaalmaynta iyo hagida la xiriirta barashada galmada caruurtooda iyo sida arrintan loola xiriirin karo waxa lagu barayo dugsiga
- * Xaqiijinta in waalidiintu ay ka warqabaan xaq ay u leeyihiin in ay codsadaan in ilmahooda laga laabto barashada galmada ee la baray iyada oo loo marayo PSHE iyo in ay ogyihiin waxa ay tani ku jirto (eeg lifaaqa 3).

Haddii waalidku/xanaaneeyahu uu doonayo in ilmahoodii lagala noqdo waa in ay u qoraan Macalinka Oo ay cadeeyaan dhinacyada uu ka mid yahay barnaamijka aysan rabin in ilmihiisu ay ka qayb qaataan.

Gaarsiinta

Waxaan barnaa RSE content xaqiiqda iyo dareenka, ka-fogaanshaha shakhsiga. Isticmaalka 'sanduuqa lagu sheekeysto' wuxuu siinayaa fursado ay caruurta si gaar ah u weydiyaan su'aalo ay si gaar ah ugala hadli karaan kooxda oo dhan haddii ay ku habboon tahay, iyada oo aan la caddeyn shakhsiyaadka. Sidoo kale macallimiinta dhigata sanadaha 5-aad iyo 6aad waxay qabanqaabin karaan kulamo gooni-gooni ah oo ay la qaadan karaan wiilal iyo gabdho, taas oo carruurta ka caawinaysa in ay dareemaan raaxo badan oo ay kaga sheekaystaan waxyaabaha qaarkood. Macallimiintu waxay cadeyneysaa in ay dhici karto in aysan ka jawaabi karin su'aalaha qaarkood haddii ay ka baxaan waxyaabaha da'dooda ku haboon tahay ee kooxda sanadkaasi.

RSE iyo waajibaadka qaanuulka ah ee dugsiga

dugsiyada ay dowladu maalgeliso waxay leeyihiin mas'uuliyado ilaaliya iyo waajibaadka sharciyeed ee kor u qaadista wanwanaagsanaanta ardada (Xeerka Waxbarashada iyo Kormeerka 2006 Section 38; Ilaalinta Carruurta Ee Waxbarashada, 2020).

RSE waxay door muhiim ah madaniga ah ka ciyaartaa gudashada waajibaadka sharci ee ay tahay in dhammaan dugsiyada ay kulmaan. RSE waxay ka caawisaa in carruurta ay fahmaan farqiga u dhexeeya xiriirka nabdoon iyo xadgudbka ah oo ay ku qalabeeyaan xirfadaha ay ku heli karaan caawimaad haddii ay u baahan yihiin. Waxay kaloo dhiirrigelisaa fahamka qaybo ka mid ah jirka ay yihiin dad gaar loo leeyahay, xayiraadda ka hadleysa jidhka, waxayna siisaa carruurta luuqad sax ah oo ay isticmaalaan, taasoo wax waliba gacan ka geysan karta in carruurta ay wax ka hadlaan tacaddiyada galmada.

Iskuullada waa in sidoo kale ay ka feejignaadaan calaamadaha in gabdhaha da'da yar ay halis ugu jiri karaan gudniinka xubinta taranka (FGM). Fasaxa xagaaga ee dugsiga gaar ahaan inta lagu jiro kala guurka dugsiyada hoose iyo kuwa sare ayaa loo maleynayaa inuu yahay waqti khatar u ah dowladda FGM. Sidoo kale fiiri tilmaamaha dhaqanka hay'adaha badan ee dawladda: Gudniinka Qodboorka Dumarka (2014) oo ay ku jirto qaybta loogu talagalay dugsiyada.

6. Ka-qayb-galka

Ilma walba wuxuu xaq u leeyahay in uu helo PSHE iyo RSE ayadoon loo eegayn qowmiyadda, jinsiga, diintooda, da', dhaqan, naafonimo, jinsi, afka, baahida luqada iyo meel kasta oo uu ka mid yahay dadka liita ama ilmo uu xannaaneeyo.

Xeerka sinnaanta ee 2010 ayaa daboolaya habka loo gaaray manhajka, maadaama iskuullada iyo qeybaha kale ee waxbarashada ay waajib ku tahay in ay xaqiijiyaan in arrimaha la baro qaab aysan ku takoorin ardayda.

Waxaan sidoo kale aqoonsan nahay in mid kasta oo ardaydeena ka timaado guri, asal ahaanna gaar ahaan iyaga. Waa in aan ka taxadirnaa in aan hubino in aysan jirin wax ceebeyn ah oo carruurta ku saleysan noloshooda gurigooda, qalabeynta qoyskooda, duruufaha ama habka dhaqaale.

U dir

Waxaan tixgelin doonnaa xaqiiqda ah in qaar ka mid ah ardaydeenna ay qabi karaan waxbarasho, cilado nafsii ama dabeecad ama laxaad la'aan xagga jirka ah oo sababta baahida gaar ahaan baahida PSHE iyo RSE.

Jigsaw waxaa loo qoray bixinta manhajka asaasiga ah ee guud ee dhammaan caruurta. Ka-qayb-galiddiisu waa qayb ka mid ah falsafaddeeda. Macallimiintu waxay u baahan doonaan, sida caadada ah inay ku daydaan casharrada ay ku daboolayaan baahida caruurta fasalada ay ka qabaan. Si loo taageero kala-soocnaantan, khayraadka Jigsaw waxay soo jeedinayaan hawlo waxbarasho oo hal-abuur leh oo u oggolaanaya in

carruurta ay doortaan warbaahinta ay ku shaqeeyaan oo ay u siiyaan baaxadda ay ku shaqeeyaan si ay u helaan awooddooda buuxda. Shaqaaluhu waxay wax ka beddeli doonaan waxbaridda si loo hubiyo in dhammaan ardaydu ay si buuxda u helaan barashada PHSE iyo RSE.

Waxaan ku talojirnaa in dhammaan carruurta ay la kulmaan wajiga PHSE iyo RSE oo ah heer ku habboon da'dooda iyo kobacooda jireed, oo leh la qabsashada waxbarashada si loo hubiyo in dadka oo dhan lagu daro.

Caruurta lagu daryeelayo iyo Caruurta Horay loo Xanaaneeyay (PLAC)

Waxaan xasaasi u nahay dhaqamada iyo waayo aragnimada kala duwan ee carruurta ee iskuulkeenna jooga, waxaana aqoonsan nahay in doodaha ku saabsan qoysaska iyo waayo-aragnimadu ay noqon karaan kuwo carruurta qaar xumaaday. Waxaan qorsheyneynaa oo aan casharada u gudbineynaa si aan xasaasi u nahay duruufaha caruurta, inagoo raaceyana walaac lala soo socdo natiijo la xiriirta, ayadoo duruufahan loo hayo si qarsoodi ah. Waxaan la shaqaynaa waalidiinta/ daryeelayaasha carruurta ee xannaaneeya iyo PLAC ka hor inta aan la gaarin waxyaabaha baraya ee laga yaabo inay xasaasi ah yihiin, sameynta wadahadal furan oo oggolaanaya in taageero shaqo lagu qabto guriga meeshii ay suurto gal tahay.

LGBTQ+

Tilmaamaha DfE ee 2019 (p. 15) ayaa qeexaya "Iskuulada waa in ay xaqiijiyaan in baahida ardeyda oo dhan si haboon loo daboolo, iyo in dhammaan ardeydu ay fahmaan muhiimadda ay leedahay sinnaanta iyo ixtiraamka. Dugsigu waa in uu hubiyo in uu u hoggaansamo shuruuda la xiriira ee Xeerka Sinnaanta ee 2010 kaas oo ku saleysan jiheynta galmada iyo dib-u-habeynta jinsiga ay ka mid yihiin astaamaha la ilaaliyo...

Waqtigaas oo dugsiyadu ay u arkaan inay haboon tahay in ay ardaydooda baraan ku saabsan LGBT (Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender), waa in ay hubiyaan in mawduucan si buuxda loogu dhex-daray barnaamijyadooda waxbarasho ee aaggan manhajka halkii ay ka gudbin lahaayeen sidii unug ama cashar is-taagan. Dugsiyada waxay u madax banaanyihiin inay go'aamiyaan siday wax u qabanayaan, waxaana rajaynaynaa in ardayda oo dhan la baray waxyaabaha ku jira LGBT oo waqtigiisa ku jira oo qayb ka ah aaggan manhajka".

Dugsiga Hoose ee Southville waxaan kor ugu qaadnaa ixtiraamka dhammaan iyo qiimaha cunug kasta oo shaqsi ah. Waxaan sidoo kale tixgelinaynaa xuquuqda ay u leeyihiin carruurteenna, qoysaskooda iyo shaqaalaheenna, in aan qabno caqiido, diin ah ama si kale, oo aan fahamno in mararka qaar kuwani ay xiisad ku jiraan qaabka aan ula dhaqan galnay dhinacyada Xiriirka, Caafimaadka iyo Barbaarinta Galmada.

Si aad u sii sharaxdo sida aan ula socono xiriirka LGBTQ+iyada oo loo marayo barnaamijka Jigsaw, fadlan eeg 'oo ay ku jiraan oo ku jiraan iyo qiimaynta carruurta oo dhan. Jigsaw muxuu ka bartaa xiriirka LGBTQ? ' (Lifaaqa 4).

7. Doorarka iyo masuuliyadaha

Dhammaan xubnaha jaaliyadda dugsiga waxaa saaran waajibaad inay taageeraan barista manhajka PSHE iyo inay sare u qaadaan qiyamka dhex maraya.

Kooxda hogaaminta sare (SLT)

Waxay taageeri doonaan bixinta iyo horumarinta PSHE, HE iyo RSE oo waafaqsan siyaasaddan iyada oo la siinayo hoggaan iyo dib-u-qabsasho ku filan.

Isku-duwaha PSHE iyo kulka Healthy Living

Will sii wadi doona muuqaalka guud ee PSHE, isaga iyo RSE bixinta wuxuuna lahaan doonaa mas'uuliyad guud ee horumarinta PSHE, isaga iyo RSE Tan waxaa ka mid ah ilaa

iyo hadda la socoshada horumarka iyo dhaqan wanaagga, horumarinta bixinta si loo daboolo baahida ardayda, taageero iyo dhaqaale la siiyo shaqaalaha, qabanqaabada tababarka shaqaalaha, isku-xirka hay'adaha ka baxsan hay'adaha ka baxsan iyo kormeerka iyo qiimeynta barnaamijka PSHE ee dugsiga oo dhan.

Shaqaalaha baridda

Dhamaan macallimiinta waa in ay ka qayb qaataan baridda PSHE, isaga iyo RSE. Waxay kaloo xoojin doonaan farriimaha iyo qiyamka ka soo baxa manhajka inta lagu jiro muddada wareegga, oo inta badan ka jawaab celinaya dhacdooyinka ama welwelkooda sida ay isu soo bandhigaan. Fasal kasta waxaa ku jira sanduuq sheekaysi ah oo carruurta loo barayo in ay isticmaalaan sanadaha hore. Dhammaan macallimiintu xittaa waxay ka ciyaaraan door muhiim ah iyagoo u fidiya ardayda taageero aan ka baxsaneyn casharrada.

Macallimiinta waxaa lagala tashaday qaabka uu iskuulka ku wajahan yahay RSE, iyadoona lagu caawinayo shaqadooda ayadoo la siinayo farsamo siinta khayraadka, macluumaadka asalka, talooyinka xubnaha khibrada leh ee shaqaalaha iyo helitaanka tababar ku haboon.

Shaqaale aan waxbaridda la baraynin

Waxaa laga yaabaa inay ku lug leedahay door taageero ah ee casharada PSHE iyo RSE iyo sidoo kale waxay ka ciyaari doontaa door muhiim ah, oo ah mid aan rasmi ahayn oo xoolo ah oo ka baxsan casharrada.

Guddoomiyeyaasha

In aad yeelato masuuliyada siyaasadaha dugsiga. Waxaa lagala tashan doonaa PSHE, ISAGA iyo bixinta RSE, siyaasadda oo ay warbixinno iyo wax ka kororsi ku leeyihiin kulamada taliyaha. Guddoomiyaha hadda ayaa mas'uul ka ah RSE iyo PSHE waa Ruth Wadsworth.

Kalkaalisada caafimaadka ee iskuulka

Waxaa door muhiim ah ka ciyaari kara taageerada macallinka ee ISAGA iyo RSE xagga talooyinka, talo bixinta casharrada, iyo bixinta taageerada xoolo-dhaqato ee ardayda iyo dhaqaalaha.

Waalidiinta iyo daryeelayaasha

Dugsigu wuxuu aaminsan yahay in ay muhiimad gaar ah u tahay in la helo taageerada waalidiinta, daryeelayaasha iyo bulshada ballaaran ee loogu talagalay manhajkeena PSHE / RSE.

Carruurta

- Waa muhiim in ardayda lagala tashadaa horumarintooda shakhsi ahaaneed, kuwa bulshada, caafimaadka iyo jinsiyadooda. Waxaanu ardayda dhigta fasalada shaqsi ahaaneed weydiinaynaa nooc ee ah oo ay rabaan inay noqdaan marka ay dugsigan ka baxaan; Waa maxay tayada, xirfadaha, dabeecadaha, qiyamka ay muhiimka u yihiin dad ahaan?
- Ardaydu waxay ka qayb qaataan sahan codka ardayda iyo su'aalaha SHEU ee ay maamusho Jaamacadda Exeter. Jawaabaha xogta waxaa bartay isuduwaha PSHE iyo Kooxda Hoggaanka Sare ee PSHE iyo mudnaanta waxaa lagu quudiyaa qorshayaasha waxqabadka dugsiga iyo maadooyinka.

8. Links siyaasadaha kale iyo goobaha manhajka

Waxaannu aqoonsannahay xiriirka cad ee ka dhexeeya Jigsaw PSHE iyo siyaasadaha iyo shaqaalaha soo socda ayaa la socda baahida loo qabo in siyaasadahan loo tixraaco marka ay habboon tahay.

- Science curriculum
- Kullumeysiga manhajka
- Siyaasadda Caafimaadka leh ee Noloshu iyo Cuntada
- Siyaasadda sinnaanta
- Ilaalinta iyo Siyaasadda Ilaalinta Ilmaha
- Siyaasadda badbaadada internetka
- Siyaasada ka hortagga cabudhinta

9. Dib-u-eegida Siyaasadda

Siyaasaddan waxaa la soo saaray iyadoo lala tashanayo shaqaalaha iyo waalidiinta.

Kormeerka iyo Review

Hay'adda wax ka qabta waxay la socotaa siyaasaddan si sanadle ah. Hay'adda maamusha ayaa tixgelin dhab ah siinaysa faallooyinka kasta oo ka imanaya waalidiinta oo ku saabsan barnaamijka PSHE (oo ay ku jiraan Xiriirka Waxbarashada, isaga iyo RSE) wuxuuna ka dhigayaa diiwaanka dhammaan faallooyinka noocaas ah. Guddoomiyayaashu intay sameeyaan oo ay ansixiyaan qalabka wax lagu baro si ay u hubiyaan in ay yihiin kuwo waafaqsan afka dugsiga.

Faafinta

Nidaamkaan waxaa laga helayaa bogagga shabakadda iskuulkeena, halkaas oo ay bulshadu ku heli karto. Shaqaalaha waxaa la siiyaa fursad ay kaga faalloodaan waxyaabaha siyaasadda ku jira sannad walba. Nuqulka waxaa xafiiska dugsiga laga heli karaa markii aad codsato waalidiinta/ dadka xanuujiya.

Nidaamkan waxaa dib loo eegaa sanad kasta.

Lifaaqa 1

Xiriirka Waxbarashada Dugsiyada Hoose - Tilmaamaha DfE 2019

Diiradda la saaro dugsiga hoose waa in la baro dhismaha asaasiga ah ee dhismayaasha iyo astaamaha lagu garto xiriirka wanaagsan, iyada oo si gaar ah loo tixraacayo saaxiibtinimada, xiriirka qoyska, iyo xiriirka carruurta kale iyo dadka waaweyn. Tixraacyada R3/H5 iwm ayaa si is-dhaaf dhaaf ah loo tixraaci karaa dokumentiyada khariidadda Jigsaw iyo Puzzle Maps si loo muujiyo casharada ku yaal Jigsaw oo dhan ay ka qayb qaataan natiijooyinka sharcigu dhigayo. Dhammaan natiijooyinka dastuuriga ah waxaa lagu daboolayaa Barnaamijka Jigsaw 3-11.

Hagitaanku wuxuu sheegayaa in, dhamaadka dugsiga hoose:

	Ardayda waa in ay ogaadaan ...	Sidee Jigiga xalka u gudbinayaa
Qoysaska iyo dadka i xannaaneeya	- R1 in qoysaska ay muhiim u yihiin carruurta soo koraya sababtoo ah waxay siin karaan jacayl, amni iyo xasilooni. - R2 astaamaha nolosha qoyska caafimaad qabo, ka-go'naanshaha ay isu qabto, oo ay ka mid yihiin xilliyada dhibka, ilaalinta iyo daryeelka carruurta iyo xubnaha kale ee qoyska, muhiimadda ay leedahay in la wada-joogo waqti la wadaago lana wadaago noloshiisa. - R3 in qoysaska kale, ama dugsiyada ama adduunka oo dhan, mararka qaarkood u muuqdaan kuwo ka duwan qoyskooda, laakiin waa in ay ixtiraamaan kala duwanaantaas oo ay ogaadaan in qoysaska kale ee carruurta ay sidoo kale ku sifoobaan jacayl iyo daryeel. - R4 oo deggan, daryeelida xiriirka, kaas oo laga yaabo inuu yahay noocyo kala duwan, ayaa udgoon u ah qoysaska farxada leh, muhiimna u ah amniga carruurta marka ay koraan. - R5 guurkaasi wuxuu ka dhigan yahay go'aan rasmi ah oo sharci ahaan la aqoonsan yahay oo ah in laba qof ay isu dhiibaan taas oo loogu talo galay in uu noqdo mid aad isu weeyneysa (Guurka England iyo Wales waa mid la heli karo jinsi isku jinsi ah oo ka soo horjeeda iyo kuwa isku jinsiga ah. Xeerka Guurka (Lamaanayaasha isku jinsiga ah) ee 2013	Dhammaan dhinacyadan waxay ku jiraan casharro ku dhex jira Puzzles - Xiriirka - Me beddelo - farqiga Celebrating - Being Me in My World

	ayaa guur u kordhiyay lammaane isku jinsi ah oo kala degan ingiriiska iyo Wales. Xafladda ay labada qofood is-guursanayaa waxay ahaan kartaa mid rayid ah ama mid diini ah). • R6 sidee loo aqoonsan karaa haddii xiriirka qoysku uu ka dhigayo kuwo aan farxad lahayn ama aan ammaan ahayn, iyo sida loo raadsan karo caawimaad ama talo haddii loo baahdo	
Daryeelidda saaxiibtinimada	• R7 sida saaxiibtinimo muhiimka ah waa in na dareento farxad iyo ammaan, iyo sida ay dadku u doortaan oo ay saaxiibo u sameeyaan • R8 astaamaha saaxiibtinimo, oo ay ka mid yihiin ixtiraam, run sheegid, aaminimo, daacadnimo, naxariis, deeqsinimo, is aaminaad, wadaagidda iyo waayo-aragnimada iyo taageerada dhibaatooyinka iyo dhibaatooyinka • R9 in saaxiibtinimada caafimaad leh waa wanaagsan oo soo dhawaynaya dhinaca dadka kale oo aan ka dhigin kuwa kale dareemaan cidlo ama laga saaray • R10 in saaxiibtinimada ugu badan ay leeyihiin hoos u dhac iyo hoos, iyo in kuwaas oo inta badan lagu shaqayn karaa iyada oo loo marayo si saaxiibtinimada loo hagaajin karo ama xitaa loo xoojiyo, iyo in dalkeena rabshaduhu uusan marnaba xaq u lahayn • R11 siduu u garto cidda ay aamini karto iyo cida aan aamini karin, sida ay wax u xukumi lahaayeen marka saaxiibtinimo ay ka dhigayso iyaga oo dareemaya farxad xumo ama aan xasillooneyn, maaraynta khilaafaadka, sida loo maarayn karo xaaladahaan iyo sida cawinaad iyo talo dad kale looga raadsan karo, haddii loo baahdo	
Xiriir ixtiraam leh	• R12 muhiimadda ay leedahay in la ixtiraamo dadka kale, xitaa marka ay aad uga duwan yihiin (tusaale ahaan, jir ahaan, dabeecadda, shakhsiyadda ama asalka), ama samee doorasho kala duwan ama ay leeyihiin doorasho kala duwan ama ay leeyihiin doorbididyo ama caqiido kala duwan • R13 tallaabooyin wax ku ool ah ay qaadi karaan in tiro badan oo ah xaaladaha kala duwan si loo hagaajiyo ama u taageero xiriirka ixtiraam leh • R14 heshiisyada coutesy iyo habdhaqan • R15 muhiimadda ay leedahay is-ixtiraam iyo sida ay tani xiriir u leedahay farxad u gaar ah • R16 in dugsiga iyo guud ahaan bulshada laga filan karo in loola dhaqmo si ixtiraam leh dadka kale, oo iyana ay u muujiyaan ixtiraam ay u muujiyaan dadka kale, oo ay ku jiraan kuwa xilalka haya ee xilalka haya	

	• R17 oo ku saabsan noocyada kala duwan ee dhibaataada (oo ay ku jiraan internetka), saameynta dhibaataada, masuuliyadaha goobjoogayaasha (ugu horreyn wargelinta dhibaataaynta qof weyn) iyo sida loo helo caawimaad • R18 Waxa aragti ah, iyo sida loo isdhaafsan yahay ay noqon karto mid aan cadaalad ahayn, negative ama burburin kara • R19 muhiimadda ay leedahay ogolaansho-doonka iyo in la siiyo in xiriirka lala saaxiibo, asxaabta iyo dadka waaweyn	
xiriirada Online	• R20 in dadku mararka qaarkood si kala duwan u dhaqmo internetka, oo ay ku jiraan iska dhigaya qof aysan ahayn. • R21 in mabaadi'da isku khuseeyaan in xiriirka online sida in fool-ka-fool xiriirka, oo ay ku jiraan muhiimadda ixtiraam dadka kale online ay ka mid yihiin marka aan qarsoodi ahayn. • R22 xeerarka iyo mabaadi'da ilaalinta ammaan online, sida loo aqoonsado khatarta, content waxyeello iyo xiriir, iyo sida loo soo sheego. • R23 sida ay si daran u tixgeliyaan saaxiibtinimada ay online iyo ilo macluumaad oo ay ku jiraan wacyi galinta khatarta la xidhiidha dadka ay weligood la kulmin. • R24 sida macluumaadka iyo xogta loola wadaago oo loo isticmaalo internetka.	Dhammaan dhinacyadan waxay ku jiraan casharro ku dhex jira Puzzles • Xiriirka • Me beddelo • farqiga Celebrating
Ahaashaan ammaan	• R25hat noocyada kala duwan ee xuduudaha ku haboon yihiin in saaxiibtinimada la fac iyo kuwa kale (oo ay ku jiraan in macnaha digital). • R26 oo ku saabsan fikradda gaarka ah iyo saameynta ka mid ah ee carruurta iyo dadka waaweyn labadaba; waxaa ka mid ah inaysan mar walba xaq u lahayn in sirta la ilaaliyo haddii ay wax ka sheegaan in uu yahay ammaan. • R27 in jirka qof kasta uu ka tirsan yahay iyaga, iyo farqiga u dhexeeya ku habboon iyo mid aan haboonayn ama jirka oo aan ammaan ahayn, iyo kuwo kale, xiriir. • R28 sida ay uga jawaabaan si ammaan ah oo ku habboon dadka qaangaarka ah ay la kulmi karaan (dhamaan xaaladaha kala duwan, oo ay ku jiraan online) kuwaas oo aanay ogayn. • R29 sida loo aqoonsado loona sheego dareenka ah in ay yihiin ammaan la'aan ama dareen xun oo ku saabsan qof weyn. • R30 sida loo weydiisto talo ama caawimo naftooda ama dadka kale, iyo in ay sii isku dayaya ilaa ay ka maqlaan, • R31 sida loo soo sheego walaaca ama xadgudubka, iyo ereyada iyo kalsoonida loo baahan yahay in sidaas la sameeyo.	Dhammaan dhinacyadan waxay ku jiraan casharro ku dhex jira Puzzles • Xiriirka • Me beddelo • farqiga Celebrating

	• R32 halkaas oo talo laga heli karo tusaale, qoys, iskuul iyo/ama ilo kale.	
--	--	--

Caafimaadka jirka iyo waxbarashada caafimaadka maskaxda ee dugsiyada Hoose - Hagitaanka DfE

Diiradda la saaro dugsiga hoose dhexe waa in la baraa astaamaha ay ku jiraan caafimaadka jirka wanaagsan iyo caafimaadka maskaxda. Macallimiintu waa in ay cadeeyaan in caafimaad qabka maskaxdu uu yahay qayb caadi ah oo ka mid ah nolol maalmeedka, si la mid ah sida caafimaadka jirka.

Markii uu dhamaado dugsiga hoose:

	Ardaydu waa inay ogaadaan	Sidee Jigjiga xalka u gudbinayaa
Caafimaadka maskaxda	- H1 in fayyo-qabka maskaxdu uu yahay qayb caadi ah oo ka mid ah nolol maalmeedka, si la mid ah sida caafimaadka jirka. - H2 in uu jiro dareenno kala duwan oo caadi ah (tusaale ahaan, farxad, murugo, cadho, cabsi, la yaab, neerfaha) iyo baaxadda dareenka oo dhammaan bini'aadanku ay la kulmaan la xiriirta waayo-aragnimadda iyo xaaladaha kala duwan ee kala duwan. - H3 sida loo aqoonsado loogana hadlo dareenkooda, oo ay ka mid tahay in uu leeyahay ereyo kala duwan oo uu isticmaalayo marka uu ka hadlayo dareenkiisa u gaarka ah iyo kuwa kaleba. - H4 sida ay u xukumaan in waxa ay dareensanyihiin iyo sida ay u dhaqmayaan waa haboon oo saami. - H5 faa'iidooyinka jimicsiga jirka, waqtiyada banaanka, ka qaybgalka bulshada, iskaa wax u qabso iyo waxqabad adeeg ku saleysan oo ku saabsan wanaagga maskaxda iyo farxadda. - Farsamooyinka is-daryeelka ee fudud ee H6, oo ay ku jiraan muhiimadda nasasho, waqtigii uu la qaatay asxaabta iyo qoyska iyo faa'iidooyinka hiwaayadaha iyo danaha. - Go'doominada iyo kalinimada H7 waxay saameeyaan caruurta iyo in ay aad muhiim ugu tahay caruurta inay dareenkooda kula tashadaan qof weyn oo ay caawimaad raadsadaan. - H8 oo cabudhinta (oo ay kujirto cyberbullying) ayaa saamayn xun oo badanaa waarta ku leh fayyo-qabka maskaxda. - H9 halkaas oo iyo sida loo raadsado taageero (oo ay ku jiraan in la aqoonsado waxyaabaha kiciya taageero raadsashada), oo ay ku jiraan	Dhammaan dhinacyadan waxay ku jiraan casharro ku dhex jira Puzzles - Healthy Me - Xiriirka - Me beddelo - farqiga Celebrating

	kuwa dugsiga dhigta ay tahay in ay la hadlaan haddii ay ka walwalsanyihiin iskooda ama qof kale fayoaqabka maskaxda ama awooda ay ku xakameeyaan dareenkooda (oo ay ka mid yihiin arrimaha online kiciya). • H10 waa wax iska caadi ah in dadka ay la kulmaan caafimaadka dhimirka. Dad badan oo sameeya, dhibaatan waxaa loo xalin karaa haddii taageeradii saxda aheyd la heli karo, gaar ahaan haddii la helo waqti hore oo ku filan.	
Ammaanka internetka iyo waxyeelada	• H11 in dadka intooda badan internetka uu yahay qayb muhiim ah oo nolosha ah oo leh faa'iidooyin badan. • H12 ku saabsan faa'iidooyinka markii raashinka waqti qaatay online, khatarta waqti xad dhaaf ah ku bixisay qalabka elektarooniga ah iyo saamaynta ah ee waxyaabo wanaagsan oo taban online on iyaga u gaar ah iyo kuwa kale ' caafimaadka maskaxda iyo jirka. • H13 sida loo tixgeliyo saamaynta ficiladooda internetka ay ku yeeshaan dadka kale iyo aqoonta si ay u aqoonsadaan una muujiyaan dabeecadaha ixtiraamka leh internetka iyo muhiimadda ilaalinta macluumaadka shakhsiyeed ee gaarka loo leeyahay. • H14 sababta baraha bulshada, qaar ka mid ah ciyaaraha kombiyuutarka iyo ciyaaraha internetka, tusaale ahaan, ay yihiin da'da u xaddidan. • H15 in internetku uu sidoo kale noqon karo meel taban oo xadgudubka, xad gudubyada, xad gudubyada, xad gudubyada iyo caydhista ay ka dhici karaan, taas oo saameyn xun ku yeelan karta caafimaadka maskaxda. • H16 sida loo noqdo macaamiil ah kala garasho macluumaadka online ay ka mid yihiin fahamka in macluumaadka, oo ay ku jiraan in ka matoorada search, waxaa kaalinta, xulay iyo beegsaday. • H17 halkaas oo iyo sida loo soo sheego walaacyada iyo taageero arrimaha online.	Dhammaan dhinacyadan waxay ku jiraan casharro ku dhex jira Puzzles • Xiriirka • Healthy Me
Caafimaadka jirka iyo taam	• H18 astaamaha iyo faa'iidooyinka maskaxeed iyo jireed ee hab nololeedka firfircoon. • H19 muhiimadda uu leeyahay in la dhiso jimicsi joogto ah oo joogto ah maalin walba iyo joogtaynta toddobaadlaha ah iyo sida loo gaaro tan; Tusaale ahaan socodka iskuulka ama socodka, mayl-maalmeedka	Dhammaan dhinacyadan waxay ku jiraan casharro ku dhex jira Puzzles • Healthy Me

	firfircooni-maalmeedka ama qaababka kale ee jimicsiga oo joogto ah, oo xoog leh aadaya. • H20 khatarta la xiriirta hab-nololeedka aan firfircooneyn (oo ay ku jirto cayilka). • H21 sidee iyo goorta uu raadinayo taageero oo ay ku jiraan dadka waaweyni ay la hadlaan dugsiga haddii ay ka walwalaan caafimaadkooda.	
Cunto caafimaad leh	• H22 waxa ka kooban cunto caafimaad leh (oo ay ku jiraan fahamka calories iyo nafaqo kale oo nafaqo leh). • H23 mabaadi'da qorshaynta iyo diyaarinta cuntooyin kala duwan oo caafimaad leh. • H24 astaamaha ay leedahay cunto xumo iyo khatarta la xiriirta cunista caafimaad darada (oo ay kujirto, tusaale ahaan cayilka iyo bologa iliga) iyo dabeecadaha kale (tusaale, saamaynta khamriga ee cuntada ama caafimaadka).	Dhammaan dhinacyadan waxay ku jiraan casharro ku dhex jira Puzzles • Healthy Me
Daroogada, aalkooladaha iyo sigaarka	• H25 xaqiiqooyinka ku saabsan walxaha waxyeellada sharci iyo sharci darrada ah iyo kuwa xun xunba iyo khataraha la xiriira, oo ay ka mid yihiin sigaar cabidda, isticmaalka khamriga iyo qaadashada daroogada	
Caafimaadka iyo ka hortagga	• H26 sida loo aqoonsado calaamadaha hore ee jirka, sida miisaan lumis, ama isbedel aan la sharraxin oo jirka ku dhaco. • H27 oo ku saabsan in qorraxdu oo bad qabto amaan daro ah, iyo sida loo yareeyo halista dhaawaca qorraxda, oo ay kujirto kansarka maqaarka. • H28 muhiimadda hurdo tayo fiican leh oo ku filan oo loogu talagalay caafimaad wanaagsan iyo in hurdo la'aanta ay saameyn ku yeelato culayska, niyadda iyo awoodda wax barashada. • H29 oo ku saabsan caafimaadka ilkaha iyo faa'iidooyinka nadaafadda afka oo wanaagsan iyo dhaqdhaqaaqa ilkaha, oo ay ku jiraan baaritaan joogto ah oo laga helo dhakhtarka ilkaha. • H30 oo ku saabsan nadaafada shakhsi ahaaneed iyo jeermisyada ay ku jiraan bakteeriyada, fayrasyada, sida loo faafo loona daaweeyo, iyo muhiimada ay leedahay gacmo-dhaqashada. • H31 xaqiiqooyinka iyo sayniska la xiriira tallaalka iyo tallaalka	Dhammaan dhinacyadan waxay ku jiraan casharro ku dhex jira Puzzles • Healthy Me

Gargaarka degdegga oo aasaasiga ah	• H32 sida loo waco wicitaanka gargaarka degdegga ah ee cad oo hufan haddii loo baahdo. • Fikradaha H33 ee gargaarka aasaasiga ah ee aasaasiga ah, tusaale ahaan la tacaalida dhaawacyada caadiga ah, oo ay ku jiraan dhaawacyada madaxa.	Dhammaan dhinacyadan waxay ku jiraan casharro ku dhex jira Puzzles • Healthy Me
Beddelidda jirka qaangaarka	• H34 xaqiiqooyin muhiim ah oo ku saabsan qaangaarka iyo jirka da'da yar ee isbeddelaya, gaar ahaan da'da 9 illaa da'da 11, oo ay ku jiraan isbeddelada jirka iyo dareenka. • H35 oo ku saabsan faanka caadada oo ay ku jiraan xaqiiqooyinka muhiimka ah ee ku saabsan wareegga caadada.	Dhammaan dhinacyadan waxay ku jiraan casharro ku dhex jira Puzzles • Me beddelo • Healthy Me

Lifaaqa 2

Jigsaw 3-11 iyo Xidhiidhka Sharciyada iyo Waxbarashada Caafimaad

[Riix halkan](#)

Lifaaqa 3

Ereyga 6 Ujeeddooyinka Sayniska iyo PSHE

[Riix halkan](#)

Lifaaqa 4

Jigsaw maxay ka bartaa arrimaha LGBTQ?

[Riix halkan](#)